

МАЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ

ЗАЛИШИЛАСЯ БЕЗ ОСТАНЬОГО СВИДКА

65 років тому, у липні 1943 року, у селі Малин Млинівського району сталася одна з найжахливіших трагедій минулої війни - фашисти загнали у церкву та хліви понад 800 осіб та українців (з них 123 дитини) і живцем спалили їх. Лише декільком часом вчичкам-втікачам вдалося врятуватися. У тому числі й Наталії Євгенівні Ващук, яка протягом останніх двох десятиліть вважалася єдиним безпосереднім свідком Малинської трагедії. Вважалася – бо днями, буквально у переддень 65-річчя Малинської трагедії, бабуся Наталія відійшла у вічність. Натомість залишилися її спогади і останнє прижиттєве інтерв'ю, у якому переплелися скорбота і біль, а заодно, - вічна пам'ять про цю мужню жінку.

Перед тим, як спалити Малин, німці його добряче пограбували

- Малин споконвіку був тихим, мирним поселенням, і ніхто навіть подумати не міг, що село зазнає такої страшної біди, - впадає у спогади Наталія Євгенівна, - більш як 800 душ із Малина німці спалили або розстріляли. За що? На це запитання й досі нема чіткої відповіді. Одні кажуть, що то – помста за декілька вбитих німців. Інші – що то помста за сприяння партизанам. Хоч би як, але малинці передали Ковпаку, котрий проходив неподалік рейдом, більш як 200 пар білизни. До того ж, сповістили, що у млині змелено для вермахту 50 центнерів білого борошна, а на сироварні лежить 10 центнерів сиру. Звісно: партизани скористалися такою провізкою...

У цей злочасний день, 13 липня, я разом з іншими сільськими дітьми пасла корову. Худоба паслася добре, завертати чи пильно наглядати не було великої потреби, отож для нас настав час розваг. Спочатку, пам'ятаю, збирали квітки, потім почали грати у хованки. Гра припинилася тоді, коли побачили озброєного чоловіка. Він пішов із Малина до лісу. Биг якраз через ту місцину, де ми випасали худобу. При цьому: порівнявся він зі мною, і як закричить на повен голос: "Ей, ви, пацанва, ану хутко втікайте до лісу, бо у селі німці, всіх зганяють до купи, у Німеччину повезуть".

Як не дивно, але ми на застереження цього незнайомого вояка зовсім не зреагували. Які німці? Яка Німеччина? Нам би погратися, а все решта – дрібниця...

Але проходить година – бачимо на пагорбі ще одного вояка. Форма зовсім інша. І мова зовсім інша – ненашинська. Втім, із його окриків зрозуміли, що треба збирати до купи корів та гнати у село. Гнати так гнати. Уже, по суті, й пора...

Але тільки-но ми наблизилися до Малина, чуємо: крик, гвалт. Один гурт односельців женуть до церкви, інший гурт – до клуні. Корів тоді у нас забрали. Загалом німці тоді грабанули Малин добряче – до півтисячі корів, 70 пар коней, більше тисячі свиней та кіз... Але все це, вибачте, німа, бездушна худобина. А люди? За що потерпіли люди? За що над ними так познущалися!..

Мама затулила від вогню дітей...своїм тілом

- Ми, звичайно, почали проситися у німця, - продовжує свої спогади Н.Є.Ващук, - котрий нас, вибачте, як худобину, пригнав до села, щоб відпустив по домівках. А він все: "Найн! Найн!" і на нас автоматного ствола наставляє. У той же час, виявляється, у нашій хаті нікого вже не було. Попереджена родина шмигнула, хто куди. Мою маму врятувало те, що вона заховалася у бур'янах. Нас же, бідолашних, погнали до великого чеського села. Зачинили. Людей битком. Старики заспокоюють: мовляв, пройде у німця злість – відпустить. Де ж бо... Несподівано запахло димом. Усі зрозуміли, що хліва підпалили. До дверей – а вони брусками заклинені. До вікон – а по них як влупить німець із кулемета. Боже, що тоді творилося у людських душах!

Я не пригадаю вже, як опинилася у жолобі, але саме він – не дерев'яний, а цементовий – мене врятував. Лежу у ньому, чую: хтось на мене навалився. Потім ще чимось притиснуло до дна. Дихати немає чим. Свідомість то з'являється, то зникає. Просто не усвідомлюєш, що з тобою діється. А прострелена нога не просто болить – душу від болю вириває...

Ніби через сон долітають до мене слова моєї подружки Наді Холод. Не знаю, яким чином вона вирвалася із палаючого хліва, але знаю, якими благальними були її слова: "Пане! Паночку! За що ви нас убиваєте! Згляньтесь, ми ж ні в чому не винні". На жаль, благання не допомогли – Надю після того, як німці покинули Малин, знайшли у дворі мертвою із проколотими багнетом грудьми.

А з усього описів побаченого мене найбільше вразила така картина: посеред згарища лежала жінка. Я б не сказала, що обвуглена. Ні. З усього гурту вогонь, можливо, зачепив її найменше. Але вражаючим є той факт, що під жінкою лежало її двоє синів. Один – під правою рукою, один – під лівою. Жодного сумніву немає у тому, що Гелена Крамська (а це була саме вона), хотіла прикрити від вогню своїх дітей. Так, від вогню вона їх врятувала, але не врятувала від диму, їдкого та задушливого.

Опіки з тіла «знімали» цілих два роки

Я і сама задихнулася б у диму, - зізнається баба Ващучка, - якби не дротяний гачок. Так, саме він повернув мене до свідомості. Я дуже любила гаптувати, отож і гачка з нитками завжди носила із собою. Не знаю, яким чином, але у клуні цей гачок впав із кишені у чобіт. Гачок був із дерев'яною ручкою. Ручка геть обвуглилася. Але до тіла не діставала. А ось розпечений дріт жалом вп'явся у ногу. Звичайно, тіло, хоч і зморене, зболене, не відреагувати на такий вогняний подразник не могло. Я мимоволі попоззла по жолобу. Він проходив через залізні клітки для кролів і, на щастя, мав вихід надвір. Оце, по суті, мене і врятувало...

А наступного дня мене до свідомості знаєтьє що повернуло? - Дош! Лежу, чую: тіло, яке раніше пашло від опіків, помаленьку від "холодного душу" починає "відходити". Яка благодать! А ще більша благодать від того, що я жива. Довкола сотні обгорілих трупів! Довкола суцільне згарище! А я, слава Богу, жива.

Цілих два роки мене, опечену, лікували. Добре, що трапився чех, який знався на травах. Із них він робив різноманітні мазі. Брали ми у нього ці ліки (лікарні ж у Малині не було), причому весь час вибачалися, що нічим розплатитися, а він постійно заспокоював: "Не переживайте, дасть Бог, допоможе, тоді й розрахується"...

Справді, мазі допомогли. Хоч сліди від вогню на руках і ногах (баба Ващучка не стримується, щоб їх показати) залишилися на все життя (на фото).

Після війни, знаєте, через це мене довго не хотіли брати хлопці заміж. Сама по собі я була непоганою на вроду. А псували красу опіки. Зрештою, час дещо загладив рани. Знайшовся і мій суджений. Добряк був чоловік. Всеньке життя проробив у кузні. Всеньке життя дбав про мене та сім'ю. А ось зараз, на старості, залишив мене саму. Помер. Ось так і вдовую на схилі літ. Слава Богу, діти часто навідуються. Допмагають в усьому по господарству.

Втім, на ту дорогу, якою ви йшли до мене, я вже не так часто виходжу. А якщо виходжу, то, минаючи пам'ятник загиблим, обов'язково перехреснуся. І обов'язково пущу сльозину. Гірку і радісну. Гірку – бо я могла бути серед моїх загиблих односельців. Радісну – бо я не стала цією жертвою. На це, вочевидь, воля Божа. Бо треба ж комусь бути живим свідком.

Наразі Малинська трагедія залишилася без останнього свідка. Але залишилася світла пам'ять про людину, завдяки якій протягом багатьох десятиліть зберігався нетлінним та правдивим спогад про минувшину – таку повчальну для майбутнього часу.

Євген ЦИМБАЛЮК.